

ABONAMENTUL

Pe un an . . . 28.— Cor.
Pe jumătate an 14.— "
Pe 3 luni . . . 7.— "
Pe o lună . . . 2.40 "
Pentru România și străinătate:
Pe un an . . . 40.— franci
Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

REDACȚIA

ADMINISTRAȚIA
Strada Zrinyi N-rul 1/a
INSERTIUNILE
se primesc la administrație.
Mulțumite publice și Lee
deschisă costă șirul 20 fil.
Manuscrise nu se în-
napoiază.

ROMÂNUL

Plătiți la termen!

Arad, 7 Septembrie.

În numărul nostru de Duminică, cu toată rezerva cuvenită, am făcut locșor în ziarul nostru unei discuții, care preocupă astăzi toate cercurile noastre financiare.

E de prisos, credem, să mai declarăm, că părerea dlui A. Oțoiu o considerăm ca o părere aparte, căreia are să-i urmeze părerea contrară a specialiștilor, desigur mai inițiată decât oricine, în chestie. Dar și până atunci, nu cumva articolul amintit și semnat, să se interpreteze ca un îndemn la fapte nesocotite din partea băncilor noastre și a clientelei lor, fiind să spunem cuvântul nostru, cuvântul tăcutilor ce e drept, însă un cuvânt întemeiat pe informații reale.

Articolul de Duminică este scris, după cum se pare, din considerații teoretice ireale, ignorând cu totul practica și experiențele statutare de-abinele în restimpul acesta scurt, de când a început criza politică și financiară. Viața va da, și a dat, povești deosebite de acele din articol.

Până acuma toate băncile noastre, mari, mici și mărunte, au înțeles destul de precis, la scadențe, ori cel puțin s'au năzuit din răspunderea le înoi sumele de reescont, și au făcut o străduție, convingându-se, că astfel lucrează în interesul lor și al clientelei deopotrivă. Și iată aceste anume:

1. Moratorul nu este o situație normală, acceptată de bună voie, ci un expedient la care se recurge numai în o extremă necesitate, tot așa, cum de pildă amputarea este o operație, care medicul se folosește numai când toate

celelalte mijloace de tămăduire au dat greș. Orice organizație, va să zică și organizația financiară a societății omenesci, trebuie să caute a funcționa normal, câtă vreme numai se poate. Păcătuiește față de sine însăși acea societate, care, nesilită, profită de măsuri excepționale, iac' așa numai din o comoditate, sau din o scurtime de prevedere. Păcătuiește față de sine însăși acel debitor, care crede, că moratorul s'a decretat, pentru ca nimenea să nu plătească, fie că ar putea plăti, fie că nu.

Moratorul s'a decretat cu intenția, ca debitorul strâmtorat, să nu fie dat cu totul pe mâinile creditorului răuvoitor. Dar când debitorul și creditorul au interese comune, cum vom arăta mai la vale, că e cazul organizației financiare românești, profitarea, fără de silă, de „avantajile” moratorului, este deadreptul dezastruoasă, catastrofală, mai întâi pentru debitor.

De aceia, în Germania, unde oamenii diferiți își înțeleg atât de bine interesele și datorințele, nici nu s'a decretat moratorul, ba însăș suprema conducere militară a făcut apel, către fiii patriei, ca înainte de-a pleca în război, cea mai de căpetenie grijă a lor să fie regularea datorțiilor, căci un stat, în care viața financiară stagnează e amenințat să piardă războiul mai curând decât statul cu armată slabă.

2. Să luăm cazuri din viața reală. Să ne gândim la o bancă de scont cu active de peste un milion, care aproape zilnic are să facă socoteli cu banca de reescont. Uzând de morator, într'o singură săptămână banca aceasta va avea mai multe mii de acceptate, și tot atâtea poziții, a căror soarte este ca a sicriului lui Mohamed: plutesc între cer și pământ.

Ce sume se vor aduna, după trecerea celor trei luni ale moratorului în urma nearanjării, și ce lucru enorm se va îngrămădi deodată în birourile băncii, care a operat cu morator, în loc de mijloace normale ale circulației de bani??! Și la ce represalii se espune o astfel de bancă, din partea băncii de reescont!

Știm cazuri, când băncile mari, străine, au amenințat în avizuri trimise la persoană, atât pe debitorii particulari, cât și pe băncile debitoare, că dacă nu vor regula scadențele, în mod normal, — după încheierea moratorului le vor abdice creditele, cerând achitarea deodată a capitalului întreg. Aceasta amenințare se va face sistematic, încurând, din partea tuturor băncilor, și ea își are rostul ei, dacă ținem seama de mulțimea datorășilor ușuratici. Sunt foarte mulți datorăși, cari fără greutate ar putea plăti la scadențe, nu o fac însă, din curată ignoranță sau din neglijență. Cât de mult strică aceștia clientelei întregi a unei bănci! Din pricina lor, banca e silită să fie neiertătoare, chiar și față de acei, puțini, înadevăr năcăjiți, pe cari, dacă cei mulți ar plăti, i-ar putea cruța negreșit. Acelaș observații se pot face și în ce privește raporturile de reescont între două bănci.

Prin urmare, ce folos, dacă umblăm să plătim numai procent legal, în timpul moratorului, dar în schimb, la scadență ni se va cere achitarea capitalului întreg? Protest, proces, spese de execuție, etc. Curat vorba cea: cruțăm la țărăță și pierdem la făină.

Este deadreptul un delict financiar, să rezonați, ca debitor, firea-i bancă, fire-ai particular, așa: mie nu-mi pasă ce-o fi, dacă mă strânge prea tare creditorul; am să devin „pasiv”, și-l las pe creditor să se încurce. Ei bine,

Pregătura dintre membrii corpului didactic primar și secundar*).

Gavril Precup, profesor la liceul din Blaj.

„Învățământul primar bine organizat, formează singura temelie solidă pe care se poate clădi viitorul unui neam”.

La Români din țările coroanei Sf. Ștefan învățământul primar ia ființă abia în jumătatea a doua a veacului al 18-lea sub glorioasă domnie a împărătesei Maria Terezia. — Inceputul face cu școlile din Blaj; acestora le urmează școlile cu caracter public din confiniile militarului de graniță românesc bănățan; apoi Regimentul român grănițesc din Ardeal; Regimentul II de graniță năvălean. Deodată cu înființarea primelor școli începe să se înjghebească și tagma învățătoarească. Învățătorii români au trecut prin aceleași etape ca și învățătorii altor neamuri: aveau o pregătire, se recrutau din subofiteri, și erau plăcați, cum da Domnul.

Și Melanchton îi numește: „vitae genus utilissimum, utilissimum, beatissimum”, întocmiți la Nemți, erau slab retribuiți; rău înțeleguți, desprețuiți și desconsiderați. Poporul românesc robit politiceste până bine târziu.

Report citit în ședința secției școlare a Asociației la 30 Iunie v. a. c.

nu-si prea putea da seamă de însemnătatea și valoarea acestei tagme. Cei mai mulți, precum se întâmplă și astăzi, considerau dascălul și școala de un mare balast de care bucușor s'ar fi eliberat.

Școala primară și învățătorii ei — zice Konrad Fischer — sunt copia fidelă a vremii, la fel ca celelalte întocmiri de stat or sociale”. În epocile de pace și de bună stare școlile se sporesc, cele existente se afirmă mai bune; în vremuri de restriște toată învățătura încetează și bietii oameni își văd de necazuri. La 1812 se deschide institutul pedagogic din Arad, unde profesori cu suflet mare ca Cichindeal și Diaconovici-Loga au trezit dragoste pentru cultura națională în mulți elevi, cari la rândul lor au răspândit învățăturile în întreg Bănățul. Mersul și viața școlii românești din această epocă era normal în cadrele dispozițiilor cuprinse în Ratio educationis. După 1848 sub era absolutistică, neamul nostru scăpat de lanțurile iobăgiei, răsuflă mai liber. — Alături de episcopia dela Blaj și Sibiu, se înființează episcopia nouă pentru uniți: în Gherla și Lugoj; iar pentru ortodoksi la Arad și Caransebes.

Învățământul primar intră în o nouă epocă. Se înființează școli nouă. Pentru pregătirea învățătorilor se creiază școli normale: la Blaj, Sibiu, Hateg, Năsăud, Maramurăș, Orade. Învățătorii se sporesc. Între dânsii unii se afirmă în mod vrednic. Grijă și ocrotirea școlii o are biserica. Sub scutul fiecărei dieceze se închiagă

viața culturală a poporul român. În eparhiile, unde între oamenii dela cârmă, se găsesc și cu simțiri pentru chestiile de educație și instrucțiune; învățământul primar face progrese.

Viața internă a școlii e întocmită în consonanță cu îndrumările cuprinse în Entrouf-ul ministrului austriac Leo Thun.

Epoca a treia a învățământului primar începe cu era dualistă. Învățământul popular din această epocă se organizează în baza art. de lege XXXVIII. din 1868. Școlile noastre au caracterul de școli confesionale sub imediata inspecțiune a bisericii. Această lege fundamentală se întregeste și modifică cu art. XXIII din 1876, XVIII din 1879, XXVI din 1893 și mai pe urmă cu art. XXVII din 1907.

În această epocă, așa numită constituțională, școlii române i se împune prin articolii amintiți deosebite sarcini: referitor la planul de învățământ, la manuale, calificarea învățătorilor, sale de propunere și salarizare.

Dela învățători se așteaptă pregătire mai temeinică; școlile noastre normale se refac după vreme. Unele din ele au câțiva pedagogi distinși, formați în Praga și Viena. Sub grija acestora să formează o generație de învățători vrednici, cari contribuie în măsură mare la ridicarea nivelului cultural al poporulului nostru. Numele lui Ioan Popescu, Petru Solomon, Vasile Petru, Ștefan Pop, se vor pomeni cu cinste în istoricul învățământului nostru primar. În a-

mizeriile băncii creditoare, falimentul ei, le simte în aceeași măsură debitorul, renitent, ca și creditorul falimentat. Un faliment de bancă aduce, prin abdicarea tuturor creditelor, mai întâi ruina clientelei însăși, ruina multor nevinovați, din pricina câtorva neglijenți debitori, cari nu-și dau seama de urmări, nu se mai gândesc la ziua de mâine.

Din toate cele înșirate până aci, se vede lămurit, că interesele debitorului și ale creditorului sunt strâns legate unele de altele, și nu putem da alt sfat, atât băncilor, ce se razimă pe reescont — cari, de altfel, când vor avea un număr mai mare în cassă, desigur nu îl vor ținea acolo să mucezească, oricine le va da acest sfat!... cât și particularilor:

Plățiți regulat la scadențe, parcă nici n'ar fi morator!

Neutralitatea României.

De Constantin Disescu,
profesor universitar, fost ministru.

Ideia triplei alianțe s'a prezentat spiritului cancelarului Bismark în 1875.

In ce împrejurări?

În ziua semnării preliminărilor de pace cu Franța, în 1871, împăratul Wilhelm I anunță evenimentul lui Alexandru al II-lea al Rusiei într-o scrisoare, în care, la urmă, îi mulțumea, spunând că Prusia n'o să uite niciodată ce datorește țărului, fiindcă a împiedecat ca războiul să ia proporții mai mari. Această scrisoare era semnată: „Pe veci al dtale recunoscător, Wilhelm”.

Dar, ca toate lucrurile omenești recunoștința e subredă, de puțină durată: uneori, ea apasă ca o povară. Împrejurările se schimbă și cu ele și voința noastră.

După sfârșitul războiului dela 1870 Franța se reculege; ea devine mai bogată, se organizează militarmente și vorbește de revanșă; ea vrea să reia Alsacia și Lorena. În același timp, se produce un dezacord între Rusia și Germania: tratatul dela San Ștefanu cade în fața congresului dela Berlin.

Germania vrea să-și asigure prietenia Austro-Ungariei pentru cazul când Rusia ar ajuta Franța. Politica indicată, contrabalansarea, constă în a slăbi Rusia în țările balcanice, înlocuind influința

ei prin atotputernicia Austro-Ungariei. Împrejurările se provoacă, dacă nu vin singure.

În 1875, o răscoală a izbucnit în Herțegovina, pentru a revendica autonomia, nu pentru a schimba stăpânul. S'a luat act și în 1878, la Berlin s'a înscris această călăuză neașteptată, al cărei cuprins este: „Provinciile Bosnia și Herțegovina vor fi ocupate și administrate de Austro-Ungaria”.

Era ocuparea vremelnică ce trebuia să precede anexiunea.

Și iată cum s'a legat și s'a întreținut prietenia.

Aceleși mijloace persuasive fură încercate și cu Italia, dar aceasta nu le dădea ascultare și declină să trateze despre oferirea Tunisiei...

Termenul discuției fiind astfel pregătit, când prințul de Bismark propuse tratatul de alianță, întâmplător în parte o bună primire. Zic în parte, fiindcă cerea o alianță ofensivă și defensivă. Dară cu toate stăruințele cancelarului german, Andrassy consimți numai la o alianță defensivă, amenințând chiar cu demisia sa. Tratatul fu semnat la Viena în 1879 și dat publicității în Februarie 1888.

Avem alte motive să credem că această alianță era pur defensivă.

Mai întâi, se spunea în introducerea tratatului că e defensiv și chiar prințul de Bismark, la tribuna parlamentului și în presă, a făcut mereu aceeași declarație. „Ne temem de Dzeu și de nimic altceva, a spus dânsul într'unul din discursurile sale, și această teamă ne face să iubim pe Dzeu și să cultivăm pacea”.

După ce a încheiat alianța cu Austro-Ungaria, foarte obligată prin tratatul dela Berlin, cancelarul de fier își aruncă ochii spre Italia. Foarte psiholog, el se bizue pe resentimente. Propune Italiei aceeași alianță — firește numai defensivă, pentru ca să nu jignească sentimentele Italiei față de Franța.

Italia o semnează în 1882. Nici vorbă că alianța păstrează caracterul ei defensiv. Crispi era un mare adversar al tratatului de alianță; totuși, când Depretis îi propuse ministerul nu voi să intre decât după ce va fi văzut tratatul: „Socotindu-l defensiv, nu ofensiv, ne zise Crispi, fui pe deplin satisfăcut și-l primii”.

Mi se pare că e hotărât și lămurit dovedit că tratatul triplei alianțe, pe care noi l'am semnat — dar ținut secret — neîndoios că nu ne leagă.

Dar după părerea mea, e un alt motiv peremptoriu care ne oprește să intrăm în război alături de Austro-Ungaria și de Germania. E ceea ce noi numim în drept o imposibilitate juridică.

Când o alianță e încheiată între mai multe state și când unul din semnatori e în război cu alții sau rămâne neutru, celelalte state (sau unul din acestea) au dreptul să considere contractul ca rupt.

În adevăr, executarea tratatului ar putea să constituie o violare a zisului tratat, chiar față de ex-contractantul. Astfel, în cazul de față, Italia de-

clarându-se neutră, noi nu mai putem fi legați prin tratat — și n'am putea fi chiar dacă ar fi ofensiv — căci clauza stantibus rebus, care privește ce tratat și ori ce declarație internațională, este operată în drept: tratatul e rupt. Iar dacă Austro-Ungaria și Germania continuă să meargă împreună, cauza e că așa vor ele, fiindcă s'au înțeles să transforme o pace înarmată într'un război francamente declarat de aceste două imperii Serbiei și Rusiei.

Să presupunem că Italia iese din neutralitate și intră în război cu Austro-Ungaria. Dacă tratatul ne-ar obliga, cu cine ar fi România? Cu Italia sau cu Austro-Ungaria? căci amândouă sunt aliatale noastre.

După litera tratatului, dacă acest tratat există și cu una și cu alta.

Aceasta fiind situația, după declarația de neutralitate a Italiei, noi avem libertatea noastră de acțiune, putem să rămânem neutri, dacă vom avea facultatea de a ieși din această neutralitate când ar cere-o o nouă situație.

Și pentru a evita ori ce confuzie, și a nu merge în necunoscut, mi se pare că într'o situație ca aceasta de acum, ar trebui să provocăm tratative cu Italia pentru a ne explica limpede, în urma încheierii tratatului triplei alianțe.

Cazul s'a prezentat până acum de mai multe ori. Așa în 1870 Rusia, de acord cu Prusia, s'a degajat de unele obligațiuni ale tratatului dela Paris din 1856, pe ale convenției ruso-turce de același an, invocând fapte noi, ca derogarea de același tratat, mai ales în ce privea condiția principatelor românești.

O întrebare se pune: care e atitudinea noastră?

Aud rostindu-se cuvintele: neutralitate; — neutralitate definitivă; — neutralitate de fapt (ca și când n'ar fi și de drept); neutralitate expectativă — expectativă. Am citit de curând în „La Politique” un articol intitulat: „Să nu ne încredem în care sfârșea cu aceste cuvinte: „Numai partidul democrat e pentru neutralitate”.

Aici e o confuzie, un oarecare echivoc din faptul că guvernul n'a făcut o declarație oficială care, firește, nu era obligatorie în drept, dar era în practica internațională.

Când două sau mai multe state sunt beligerante, un al treilea stat nu poate fi decât beligerant (în mod principal sau accesoriu) sau neutru.

Altă situație și altă atitudine nu e de luat. *Espectativa armată sau nearmată poate fi un expedient, dar să se știe că acest expedient nu se aplică pe nimeni, căci ori când dai de un altu ă iscusit decât tine.*

Neutralitatea odată hotărâtă, putem să iesim din ea?

ceastă epocă mai ales dela 1870 încoace corpul didactic primar, care se urcă aproape la 3000, pentru perfecționarea sa se întrunește în reuniuni. Astăzi învățătoria noastră e grupată în reuniuni, cari odată la an se întrunesc în adunare generală, și în adunări după despărțăminte. Învățătorii din arhidieceza de Sibiu se întrunesc în conferințe învățătorești.

Numărul școlilor populare române gr. or. și gr. cat. e 2648; iar învățătorii români în serviciul acestora sunt după indicațiile cuprinse în anuarul pedagogic a dlui Ghibu 2840.

Gimnaziile sau liceele să înființează la intervale mari, numărul lor e departe a fi în proporție cu cifra numerică a neamului nostru din această țară. Trei milioane Români abia avem 7 școli medii și anume: liceul din Blaj deschis la 1754; liceul din Beiuș dela 1836; liceul din Brașov 1850; din Năsăud 1863; gimnaziul din Brad 1869; școala reală și comercială din Brașov 1869.

O legătură sufletească conștientă, o cooperare a profesorilor școlilor secundare române n'a fost. Fiecare corporațiune a lucrat după bunul ei simț, unii cu mai mulți sorți de izbândă, alții cu mai puțini. Profesorii luminați de pe vremuri, au simțit necesitatea concentrării profesorilor în chestii de educație și instrucție. S'au și făcut încercări în această privință la 1872 și 1885, dar fără rezultat. În sfârșit Asociațiunea, cea mai înaltă instituțiune culturală, pe urma stăruințelor depuse în serviciul acestei idei de

unii profesori entuziaști a înfăptuit vechiul vis neîmplinit al profesorilor români în cadrele secției școlare. Prima întrunire a fost cea din 1913, când s'au prezentat un frumos număr de profesori, cari au luat în discuțiune o mulțime de chestii de mare importanță pentru viața noastră școlară.

Corpul didactic primar deși mai numeros și mai complet s'a dezvoltat aparte, fiecare dieceză cu școala și cu învățătorii săi. De o cooperare comună, de o legătură sufletească și chestii de învățământ nu se găsesc urme. Poate întâmplător, dacă asistau învățătorii gr.-or. și gr.-catolici ca oaspeți la adunarea învățătorilor din împrejurimea lor. Discută în comun, nizuințe de a se manifesta, ca un corp didactic românesc nu se semnaleză. Abia în 1912, 1913, s'a pornit o mișcare și în sinul dascălinei noastre: de a se organiza ca învățători români, fără considerare de confesiune. Ideea aceasta a surlat-o redactorul gazetei învățătorilor. I. P. Lazar din Șimleu. La 15 Februarie 1913 în chestia aceasta a avut loc o consfătuire în Cluj, unde s'a hotărât să se conchieme un congres a tuturor învățătorilor români din țara noastră; dar, ținerea a fost oprită.

Pornirea aceasta de organizație în cercurile învățătoarești e dovada cea mai viuă, că în evoluarea școlii noastre românești se simte necesitatea unei prefaceri, necesitatea cooperării forțelor în vederea aceluiaș scop comun: cultura neamului românesc. Ideea aceasta lansată

în publicitate, a provocat discuții și păreri în corpul didactic primar. Din cele ce s'au scris și să relevez părerea învățătorului Ioan Ardeleanu, care în Nr. 4 din „Vatra școlară” 1913 scrie pându-se cu articolul din „Gazeta învățătorilor” din Șimleu referitor la organizația învățătorilor și spune următoarele: „Dând la o parte barba confesionalismului, ne-am putea da mâna cu învățătorii români din această țară numai stindardul celui mai mare așezământ cultural care este: Asociațiunea pentru literatura și cultura poporului român”. Acesta e factorul, care trebuie să iee în mână organizația noastră și legătură cu uniformitatea învățământului”.

Iată o părere cuminte, care în parte s'a tradus în faptă, prin propunerea secției școlare cuprinsă în raportul ei din 14 Iulie 1913 și unde propune să se declare membri corespondenți ai secției școlare cele 11 reuniuni învățătoarești române, cari vor avea să delege câte doi membri, ca reprezentanți ai lor în secția școlară. Tot atunci s'au propus 15 învățători și învățătoare de școală dintre cei mai destoinici, pe cari îi are arhidieceza de Sibiu.

În chipul acesta sunt pe calea realizării rînteile învățătorilor români din țara noastră.

Condițiile speciale în care trăește poporul românesc în această țară, glasul și mersul lui pe lângă acest bun început realizat de școala școlară; — îi impun tot ei și alte probleme serioase întregă a acestor probleme, pentru

Desigur că da, de îndată ce fapte noi ne-ar suscita trebuința.

Citez, ca pildă, ieșirea din neutralitate a unuia din statele cari acum sunt neutre, ca Italia sau Suedia, sau ori care alt fapt ce l-ar aduce viitorului și care e greu de prevăzut sau de formulat.

(„La Roumaine”).

De pe câmpul de război.

— Scrisori. —

I.

Fiind eu numit azi în mod sărbătorește steagul batalionului 8/43 mă simțesc îndemnat să prezint amabilei și frumoasei dsoare Elena Bălan, care ne-a adus steagul, și totodată să-i aduc la cunoștință în numele dnilor camarazi aci subscriși că dsoara e considerată ca patroana steagului nostru. Trăiască. Jarnik, stegar, Amos Pop, căpitan, Grea, căpitan, Hidu, locot. Müller locot., Al. Stoinescu, (Indescifrabil), sublocot., Ficoșii, sublocot., Bito, Becher, I. Ptaschek, Kasp.

II.

On. dle redactor,

Sunt un biet rănit în lupta de lângă Lemberg. După o săptămână am ajuns în Sz. 4 unde am fost în orașul Lemberg, unde am fost foarte bine îngrijiți din partea surorilor de caritate și cercetați foarte des de publicul din oraș, mângâindu-ne, fără nici o deosebire de naționalitate.

(Confiscat).

Deoarece din ast an s'a pus la ordinea de zi: Lectorii dintre membrii corpului didactic primar și secundar.

La auzul acestei probleme involuntar ni se pune întrebarea: E necesar să se discute o atare chestiune; se poate să nu fie legătură sufletească între corpul didactic primar și secundar? Dacă da, se poate. Ceice urmăresc mai deaproape în școlile noastre populare și felul cum să se înfățișeze corpul ei didactic, va constata, că în această generală lumea noastră intelectuală a devenit și este indiferentă față de acest factor atât de însemnat în opera noastră culturală. Necesitatea aceasta — după indicațiile anuarului didactic, — o au chiar și factorii școlari și profesorii unor școli normale.

Ajunge să asiste la câteva adunări de a reuni pe învățătoarești și vei face trista experiență, că aproape pretutindenea sunt lăsați deoparte. Din clasa intelectualilor noștri nici un reprezentant nu se prezintă; să nu mai amintim de avocați, proprietari ori alți intelectuali.

(Va urma)

(Confiscat).

III.

August, 27.

In ziua de 27 August la jum. 6 ore s'au auzit cele dintâi pușcături de tun, foarte dese și aspre. S'au putut constata că deja două armate stau față în față. Urmarea a fost neașteptată: din partea noastră doi răniți ușor, tunurile la 9 ore au încetat. O divizie de a noastră și-a început operațiunile, punând pe fugă cinci divizii dușmane. Insufletire nepusă în militarimea noastră. Cu profundă stimă: **Isaicu**, capelan campestru.

Războiul.

In Galiția.

Dela cartierul presei se anunță următoarele: Pacea care domnește în Galiția de ost este o dovadă a istoriei. Rușii au încetat cu desăvârșire atacul. La noi, momentele de hodină sunt întrebuințate pentru întărire strategică. După lupta aceasta de 10 zile se simte efectul favorabil pentru noi.

In Galiția răsăriteană au ieșit la iveală faptele urite ale rusofililor. Aceștia au tradat așezările noastre mânănd vaci pe linia de bătaie. In acca clipă când păstorul venia cu vaci, se pornia împotriva noastră ploaia șrapnelor dușmane.

Rusofilii din comune atacă patrurile, le rețin la vorbă, lăsând timp dușmanului să facă în dragă voie recunoașteri asupra așezării armatei noastre. O patrulă a lovit în cap pe un cioban, care dintr'un măr dădea semne trupelor dușmane. Ciobanul a fost împușcat.

Dela cartierul presei. Evacuarea Lembergului s'a făcut conform planului strategic și s'a săvârșit în ordine. Aceasta o dovedește completa liniște în care s'a făcut retragerea pe câmpul de luptă. E sigur că evacuarea Lembergului va fi urmată de astfel de evenimente, cari va schimba fundamental situația.

Viena. — Corespondentul de război al ziarului „Arbeiter Zeitung” anunță: Invingerea armatelor lui Auffenberg a fost adusă de munca cea mai grea în timp de 8 zile. A trebuit să delăture foarte mari greutatea, pentru că Rușii își înnoiau trupele neconținut cu rezerviști. In sfârșit, după lupta lungă, de aproape de 8 zile i-a reușit ca să încunjure amândouă fronturile armatei rusești și să o învingă cu desăvârșire.

Comandantul trupelor rusești din ost, generalul Ivanov, excelent tunar și reorganizatorul artileriei rusești. Așa se explică, de ce rolul artileriei armatei de Kiev e atât de important. Mal contribuie apoi preponderanta putere numerică a Rușilor, în deosebi trupele noastre din răsărit o simt aceasta. Rușii operează cu multe tunuri grele, dar rezistența trupelor noastre de răsărit totuși nu e zdrobită.

Germania și Rusia.

Berlin. — Intr'una din luptele de pe urmă din Prusia de răsărit Germanii au luat ca prizonier pe generalul Martos, comandantul corpului al 5-lea rusec. După completa înfrângere a armatei generalului, el a voit să fugă cu un automobil. Insa Germanii au împușcat pe șofer. Generalul a luat-o pe jos spre graniță, însă trupele germane au fost mai sprintene de picioare și l-au ajuns. La ordinul unui ofițer german generalul a fost pus din nou în automobilul său, și dus la comandantul militar mai întâi, și de acolo într'un oraș german.

Copenhaga. — Se anunță din Londra că in cercurile oficiale din Petersburg nu se atribuie mare importanță înfrângerii de până acum a trupelor rusești. Rusia are planul de a reține armata austro-ungară în mai multe locuri ca apoi — armatele sale să intre în Berlin.

Armatele austriace.

Viena. — „Reichspost” află din preajma comandanței supreme a armatei că toți comandanții trupelor austriace au cea mai mare încredere în biruința lor și sunt convinși că situația e tot mai amenințătoare pentru Ruși.

Parisul.

Viena. — După ziarele berlineze la Paris pregătirile de apărare se fac cu cea mai mare febrilitate. Orașul e ca și mort. Iar pe la gări e înghesuială enormă. Se spune că Parisul are să fie apărat cu toată puterea.

Viena. — In ziarul „Petit Parisien” colonelul Rousset scrie că asediul Parisului nu poate dura mult.

In 5 Septembrie a plecat din Paris cel din urmă tren spre Italia. E o adevărată migrație de popoare, refugiarea parisienilor la Bordeaux și în altă parte. Intreg jurul Parisului e o mare tabără militară. La Issy-les-Moulineaux un rol de aeroplane stă gata, să urmărească baloanele și aeroplanele germane, îndată ce se vor ivi în zăre. Consiliul comunal a lansat un apel către populație, somând-o să îndepărteze din oraș cu deosebire femeile și copiii.

Germania și Franța.

Viena. — „Tagblatt” anunță din Roma, că in apropierea Parisului decurg mari lupte și zi de zi sunt transportați peste capitala Franței numeroși răniți. In noaptea trecută (5 Sept.) s'au aruncat bombe în Belfort dintr'un balon german.

Berlin. — „Lokalanzeiger” a stabilit pe baza informațiilor oficiale că până in 30 August au fost așezați in taberele militare din apropierea orașelor germane atâți prizonieri: 283 ofițeri și 15.328 soldați francezi, 12.311 belgieni. Până acum încă nu se știe cu siguranță câți prizonieri englezi, ruși au luat Germanii, însă se crede că ruși vor fi 100.000. Prin urmare Germanii ar fi luat mai mult de 130.000 de prizonieri de pe câmpurile de război.

Anglia amenință.

Berlin. — „Times” scrie din izvor militar: *Toate semnele arată că războiul are să fie mult. Franța mai are 4 milioane de oameni cari pot purta armele, iar rezervele armatei engleze sunt nescapate. Anglia e ferm hotărâtă, să se lupte până va zdrobi total militarismul prusiac.*

In sud.

Bari. — In jurul Lovcenului sunt iarăși lupte. Artileria muntenească e în acțiune.

București. — Din Niș se anunță că trupele austriace au așezat baterii de-a lungul Savei și Dunării pentru a ține departe pe Sârbi. Armata sârbească lucrează acum la fortificații împotriva unei ofensive austriace.

Guvernul francez.

Roma. — Guvernul francez s'a mutat la Bordeaux. Populația la sosire a primit membrii guvernului cu aclamații de: „Vive la France!” „Vive Poincaré!” Președintele s'a mutat la prefectură.

Milano. — „Corriere della Sera” află că se agită ideea, ca Parisul să fie evacuat. Centrul de apărare al armatelor franceze e în jurul Dijon și Nevers.

Grecia.

Berlin. — Se afirmă că Grecia a cumpărat hiperdreadnought-ul Rivadavia care se construiește pentru Argentina într'un șantier american. Grecia face pregătiri pentru a fi gata la ori ce eventualitate.

Războiul greco-turc.

Corespondentul din Constantinopol al ziarului bucureștean „Adevărul” scrie că în Turcia se pregătesc mari evenimente. Rușii au părăsit Turcia. Ambasadorul Angliei i-a sfătuit pe sușii englezi să părăsească teritoriul imperiului otoman. Mobilizarea armatei turcești a reușit peste așteptare. Tratatul greco-turcesc până acum n'au putut ajunge la un rezultat pozitiv.

Australia trimite ajutor Angliei.

Australia după cum se anunță a promis guvernului englez, că va trimite în ajutor o armată de 10.000 oameni.

EVACUAREA LEMBERGULUI.

(Dela cartierul presei). Trupele noastre au evacuat Lembergul în 3 Septembrie. Rușii au bombardat multă vreme cu bateriile grele și ușoare întăriturile și șanturile dela Lemberg, de sigur neavând cunoștință că acele sunt părăsite. Autoritățile orașului luaseră măsuri cu zile înainte pentru evacuare. Primiseră mai de mult ordinul să stea gata pentru aceasta. Cu câteva zile mai înainte au fost luate de pe edificiile publice emblemele austriace. Înainte de a se începe evacuarea posta și-a sistat activitatea, punându-se în acțiune posta militară pe automobil. Locuitorii mai bogați au părăsit orașul mai de mult, iar sărăcimea a plecat numai în zilele din urmă, plecând din Lemberg tot la jumătate de oră câte un tren. Cei mai mulți dintre locuitorii s'au dus în localitățile neexpuse ale Galitiei, iar ceilalți au fost așezați prin comunele din Austria de jos și nordul Ungariei.

Lembergul cu toate aceste n'a rămas gol, deoarece mulți n'au voit să părăsească orașul, deși li s'a dat posibilitatea..

(Orașul Lemberg are peste 200.000 locuitori).

Englezii.

Frankfurt. — „Frankfurter Zeitung” află din Amsterdam, că Englezii cari până acum susțineau că n'au pierdut decât 4000 de oameni, acum recunosc oficios, că pierderile lor sunt 10.000 de oameni.

Armata lui Dankl în luptă.

Din Budapesta se anunță: A. T. U. i se telegrafiază dela cartierul presei că armata lui Dankl se găsește în o nouă luptă violentă.

Luptele la Cernăuți.

(Dela cartierul presei). Numai azi se pot da știri despre luptele cari le-a avut aripa dreaptă lângă Cernăuți în 25 August. În ziua aceasta s'a apropiat dinspre graniță infanterie rusească. La început i s'a pus dușmanului în față numai glotași, dar după ce s'a dezvoltat în linie de bătaie în frunte cu regimentele 47 din Kamienitz și 35 din Chișineu, a intrat în luptă și armata noastră regulată sub conducerea generalului Albert Schmiedt. Dușmanul a fost respins peste graniță. Din partea Rușilor a luat parte în lupta aceasta o divizie. Am făcut 800 prizonieri și am luat dela dușman mai multe mitraliere și muniție.

Bulgaria.

Sofia. — Miniștrii plenipotențiarilor ai triplei înțelegeri au făcut acum a treia oară intervenție la guvernul bulgar, spre a-l îndupleca să aibă o neutralitate binevoitoare față de Serbia, să-l furnizeze alimente și să permită trecerea de transporturi spre ținuturile sârbești. Drept compensație pentru ținuta aceasta îi oferiră o creștere de teritoriu în sensul condițiilor păcii dela San-Stefano, și ministrul englez își luă totodată sarcina de a începe convorbiri în sensul acesta. După cum se află din cercurile politice, guvernul bulgar a declarat că stă pe baza celei mai stricte neutralități și astfel nu poate lua nici o îndatorire față de nici unul din Statele beligerante.

Sofia. — Țarul Nicolae al Rusiei a trimis 3000 ruble pentru Bulgarilor sărăciți de inundații în vara asta.

Wilhelm II la oastea sa.

Berlin. — Marele stat major anunță în 6 Septembrie: Impăratul Wilhelm ieri a fost de față la atacul împotriva fortificațiilor dela

Nancy. Două forturi de lângă Loubage și pozițiile dintre ele au căzut. Artileria noastră a putut îndrepta focul și asupra orașului, care acum arde în mai multe puncte. Din scrisori ajunse în mâinile noastre iese că dușmanul e cu totul surprins de înaintarea armatelor lui Kluck și Bülow. Cavaleria de sub comanda generalului Marwitz a știut ascunde foarte bine mișcările armatei.

Lupta pe mare.

Malmö, 5 Septembrie. — (Din ziarele suedeze.) În porturile engleze se iau întinse măsuri de apărare, față de flota germană și față de minele germane, de cari se tem grozav englezii. La gurile râului Tyne în o zi au fost aruncate în aer cinci vapoare: două străine și trei engleze.

Viena. — „Neues Wiener Abendblatt” este informat, că în 24 sau 25 August o flotilă germană a scufundat 9 vapoare engleze. Pescari olandezi o spun aceasta. Crucșetorul german „Dresden”, a scufundat în apropierea malurilor braziliene un vapor englez, Holmwood, care transporta 7000 tone cărbune.

Perderile Sârbilor.

„Journal des Balkans”, din București publică lista căzuților, din armata sârbească, până la 1 Septembrie. Au murit 5 coloneli, 13 căpitani, 8 locotenenți, 11 sublocotenenți. Au fost răniți 40 de oficeri. Numărul ostașilor de rând nu se publică. Se spune însă, că 75% din cei răniți nu vor mai putea lua parte în lupte, atât de grozave sunt rănilor de șrapnele.

Felurite.

Budapesta. — La propunerea comisiei dunărene, de a se încredința României paza Dunării, au aderat până acuma Austro-Ungaria, și Germania. Celelalte state încă nu au răspuns.

Viena. — „Fremdenblatt” scrie, că Grecia mobilizează în contra Turciei. În acest caz Bulgaria nu va rămâne neutră.

Viena. — Deputatul ceh, șeful partidului național-socialist, Kłofacz a fost deținut în Hohenmaut. Nu se spune de ce.

Mehadia. — Mareșalul campestre i. r. Cenna a fost liberat după ce a făgăduit că se va muta la Viena, și va sta acolo până la încetarea războiului.

Copenhaga. — Țarul a dat ordin, ca numele capitalei rusești să fie schimbat în Petrograd.

Roma. — Răsculații albanezi au lansat un manifest, în care o declară de prisos comisia de control internațională, după retragerea prințului de Wied. Totodată pretind, ca 100 de locuitori din Durazzo să le iasă înainte la intrarea în oraș, depunând armele, și servind ca garanți.

Berlin. — Șeful cartierului general, v. Stein, anunță că până la sfârșitul lunii August armatele generalului Bülow au răpit Francezilor 233 baterii grele, 7 steaguri, 116 tunuri de câmp, 97 mitraliere și au făcut 12.934 prizonieri.

Berlin. — Adunarea de noi trupe se face foarte anevoie. Într'un oraș cu 70.000 locuitori abia 100 inși s'au prezentat; tot pleava societății.

Berlin. — În Franța sunt chemați sub drapel toate glotele, și cele mai vechi două vârste ale armatei teritoriale.

Ultima oră.**PEDEAPSA BRUXELEI.**

Se anunță din Bruxela: Se știe că Germanii au deținut pe cei mai bogați cetățeni ai Bruxellesului drept chezași până își va plăti orașul gloabă. Cei patru cetățeni arestați au declarat că s'aplică ei să plătiască cele 200 milioane franci, nefiind orașul Bruxela în stare să plătească această sumă de bani.

BOMBARDAREA LUBLINULUI.

(A. T. U.) Lublinul care e cheia Ivangorodului, Varșoviei, Brest-Litooscului, e bombardat cu vehemență de armata lui Victor Dankl. Tăcută și tateea va capitula încurând. Pe câmpul de luptă din Galitia nu sunt de remarcă schimbări. Trupele noastre îndeplinesc cu acuratețe toate ordinele comandăi supreme.

JAPONIA NU TRIMITE ARMATĂ.

Londra. — Ambasadorul japonez desminte știrea că Japonia ar avea de gând să trimită armate în Europa. Nici un singur om nu va călători pe barca Japonia pe continent.

SCUFUNDAREA CRUCIȘETORULUI „WARRIOR”.

Atena. — Marele crucișetor englez „Warrior”, care în timpul ciocnirilor cu „Goeben” suferit grele avarii, în apropierea Istoraului muntenegrini s'a izbit de mine austro-ungare și s'a scufundat. S'au găsit cadavrele multor erozi.

Se crede despre „Warrior” că deja de multă vreme l'au scufundat vasele de război germane. Abia acum a ieșit la iveală că în lupta de pe mare a suferit numai avarii.

LUPTE ÎN REGIUNEA PARISULUI.

Viena. — „Tagblatt” anunță din Roma în apropierea Parisului se dau mari lupte și zilnic trec prin capitala franceză numeroși transporturi de răniți.

GERMANII AU CUCERIT ORASUL ROUEN.

Copenhaga. — O telegramă sosită din Londra anunță, că Francezii au evacuat orașul Rouen.

LA BELGRAD.

Viena. — Reichspost află din Zemun: Fortificațiile Belgradului sunt ruinate de artileria austriacă. Monitoarele austriace totuși le bardează în continuu, ca să împiedece pe Serbi de a se întări în șanturile lor. În 30 August artileria austriacă a nimicit cu obuzele toate reflectoarele din Belgrad.

JAPONIA.

Viena. — Ambasadorul Japoniei desminte știrea răspândită, că Japonia ar trimite armate în Europa. Japonia își extinde acțiunea numai asupra extremului orient.

AVIZ ȘCOLAR. La gimnaziul gr. cat. Beiuș înscrierile vor fi în 22, 23 și 24, iar probele regulate se vor începe în 25 Septembrie; însă cei ce voiesc — plătiind taxa de înscriere de 30 cor. — se pot înscrie ori în ziua soană ori prin scrisoare și până atunci. Școala civilă de fete din Beiuș înscrierea și probele în internat va fi din 15 până în 24 Septembrie. — Direcțiunea gimn. și școalei cat.

Redactor responsabil: Constantin Savu

Cărți școlare

aprobate de ministerul de culte și Ven. Consistor din Arad, Oradea-mare și Caransebeș (edițiile cele mai nouă).

Anuar școlar. Pentru 80 elevi Coroane 4.—; pentru 120 elevi Coroane 5.—; pentru 160 elevi Cor. 6.—

Aviz școlar. — Iskolai értesítő (legat). Prețul 30 fill. De vânzare la „LIBRĂRIA CONCORDIA” Arad, Deák-Ferenc Nr. 20.